

“Vinc del fet viu”

Club Editor publica el primer volum dels quatre que recolliran tots els contes de Víctor Català

Encara que T.S. Eliot afirmés categòricament que les guerres civils, les lluites intestines, mai acaben, tenim indicis ben clars que el conflicte entre el Modernisme i Noucentisme està arribant a la seva fi, sense rendicions per cap de les dues bandes. De proves, n'hi ha moltes. La reivindicació d'autors relegats a l'oblit com ara Raimon Casellas, Eduard Girbal Jaume i Juli Vallmitjana per Edicions de 1984 a partir del 2001. La reaproximació a la figura i l'obra de Joan Maragall que es va dur a terme durant l'Any Maragall el 2010-2011. L'edició monumental de l'obra conjunta de Prudenci Bertrana que està en curs de publicació des del 2013 a Ela Geminada de Girona. La reedició de la prosa de Santiago Rusiñol a L'Avenç des del 2014, amb *El català de la Manxa*.

El 2015, Maria Bohigas, al capdavant

El volum inclou 23 contes, un d'inèdit

de Club Editor, va contribuir-hi amb l'arriscada jugada de reeditar la segona novel·la de Víctor Català, *Un film (3000 metres)*, amb un gran èxit entre la crítica i el públic lector. La reedició en qüestió era, en definitiva, el cap de llança d'una campanya general per ajudar a rescatar l'obra narrativa de Caterina Albert / Víctor Català. Després ens va arribar *De foc i de sang* (2017), una antologia sobretot de contes a cura de Lluïsa Julià. I des del 21 de març està servit a les llibreries el plat fort de l'esforç de l'editora independent: el primer volum de *Tots els contes*, que aplega els dos darrers reculls de l'autora, *Jubileu* (1951) i *Vida molta* (1950), és a dir, els 22 relats escrits entre el gener del 1948 i l'abril del 1949, als quals hem d'afegir l'inèdit *Diàleg prismatic*, del 1928.

Tota la narrativa en quatre volums

L'equip bicèfal de l'editora i la curadora, Blanca Llum Vidal, han decidit intel·ligentment publicar *Tots els contes* en quatre volums, seguint l'ordre cronològic invers, de manera que la magna edició anirà desentent el camí descendent entre *Jubileu* (1951) i *Drames rurals* (1902), passant per *Contrallums* (1930) i *La Mare Balena* (1920), el segon volum de la sèrie; *Caires vius* (1907), *Ombrívols* (1904) i *Drames rurals* (1902), el tercer volum; i, finalment, *Mosaic* (1946), per primera vegada en la versió original íntegra, el quart i darrer volum.

El calendari ja està fixat perquè la feina està feta: el segon volum a la tardor i els dos que falten al llarg del 2019. Per prime-

Caterina Albert el 1944, aproximadament quan va publicar el recull de contes en castellà 'Retablo' CLUB EDITOR

TOTS ELS CONTES JUBILEU / VIDA MOLTÀ.
Víctor Català

Edició: Blanca Llum Vidal
Rerecrit: Enric Casasses
Editorial: Club Editor
Barcelona, 2018
Pàgines: 545
Preu: 24,95 euros

ra vegada des de fa gairebé mig segle, el públic lector podrà disposar de tota l'obra narrativa breu de Víctor Català, un dels conjunts contístics més extraordinaris de tota la literatura catalana.

A més, la idea de publicar l'obra en sentit cronològic invers i descendent em sembla francament genial, perquè ajudarà a projectar la llum directa sobre l'obra tardana de l'autora, que sempre ha quedat massada a l'ombra del ressò de l'obra primerenca. Ara, només farà falta que vingui algun valent o valenta que gosi publicar la resta: l'obra poètica, l'obra dramàtica, la prosa diversa i dispersa i la correspondència.

El cas de Víctor Català sempre m'ha deixat ben perplex. I subratllo el terme *cas*, un *affaire* que dirien els francesos, perquè crec que la vida i l'obra de la genial autora sempre han suscitat polèmica i divisió d'opinions en lloc d'unanimitat que és el que hauria de ser, donada la suprema qualitat humana, intel·lectual i artística de la seva producció de cap a cap. Des que la vaig llegir per primera vegada durant la carrera, a la dècada dels setanta, la vaig considerar una clàssica catalana moderna de clar valor universal. És una mena de Willa Cather, Edith Wharton, Gertrude Stein, Édouard Dujardin, Joseph Conrad o André Gide a la catalana i no es queda gens enrere al costat dels altres. És com ells: un geni que va transitar la difícil frontera que separava els segles XIX i XX. És com ells: va saber trencar el marc restrictiu del segle XIX i incorporar-se a la literatura del segle XX.

Estic plenament convençut que el que acabo de dir hauria de ser del domini comú, però, malauradament, no ho és. I no ho és per una sèrie de raons. La prevenció intel·lectual i estètica davant de la literatura modernista durant anys i panys, com si fos una literatura de segon ordre. La càrrega historicista excessiva de la literatura catalana, que sempre ha tancat Víctor Català en la gàbia d'or del realisme-naturalisme del segle XIX, quan l'autora només va tenir aquesta orientació estètica com a punt de partida. D'aquest historicisme en deriva la idea nociva que l'obra de Català està passada de moda i pertany al passat i no al present i al futur. La desconfiança tradicional davant del conte literari, com si fos un gènere menor o una novel·la fracassada. La subtil o no tan subtil mostra de misoginia a l'hora de confegir el cànon de la literatura catalana

moderna. Si hagués nascut home, de ben segur que no estariem parlant en aquests termes d'ara.

També la prioritització de la novel·la *Solitud* sobre la resta de la seva obra. En aquest sentit, en una carta del 1958, Gabriel Ferrater va afirmar, parlant de Català i *Solitud*, que era una autora que la "*flauta realmente parece haber sonado una vez por casualidad*". La *boutade* ferrateriana té més a veure amb el fet que ell no havia llegit la resta de l'obra de l'autora que una altra cosa. Després tenim les *deslectures*, en el sen-

tit que Harold Bloom va donar al terme, de crítics influents, que han fet molt de forat. Per exemple, Manuel de Montoliu (1951) i Joan Fuster (1971) van explicar que l'obra de Víctor Català no va evolucionar gens al llarg de mig segle. Quina bestiesa, quan només cal comparar *Drames rurals* i *Jubileu* per palpar la diferència entre els dos reculls. L'obra de Català no és estantissa i no es tanca sobre ella mateixa, sinó que es desplega i evoluciona. Per exemple, es pot sentir perfectament a les darreres obres com s'accelera el ritme narratiu respecte a les primeres, més lentes i sinuoses. Paral·lelament, hi ha el tema d'una certa possessivitat crítica dels estudiosos que volen un determinat grau d'exclusivitat en l'acostament a l'obra de Català.

Més cap aquí en el temps, tenim els efectes negatius de la discriminació positiva del feminisme literari, que ha projectat, sense voler, una certa noció que l'obra de Víctor Català és prioritàriament per a dones. Després, a la nostra època es rebutja el criticisme i es demana una obra positiva, propositiva i somrient, que contrasta greument amb la visió de Català, que cal afrontar la vida i escrutar-la fit a fit, amb totes les seves llums i ombres, tal com va afirmar en un discurs públic del 1923: "Jo vinc del fet viu, no del fet mort; per arribar aquí no he travessat la serena quietesa de l'arxiu, sinó l'agitació tumultuosa del carrer." La veritat és que encara ara no s'ha entès el vitalisme de Víctor Català i sovint la titllen de negativa, pessimista, morbosa, violenta, etcètera.

I, finalment, trobem la qüestió del temps malversat en discussions estèrils que no tenen cap interès, com ara si hem de dir Víctor Català o Caterina Albert. A la famosa entrevista amb Tomàs Garcés del 1926 l'autora va deixar el tema tancat: "Mai a la vida no hauria signat res amb nom de dona." Si va mantenir el pseudònim masculí quan tothom ja sabia qui s'ocultava al darrere, era per dues qüestions ben clares: reclamar un judici estètic just i equànime sobre la seva obra i declarar l'autonomia de la seva obra de la persona civil, Caterina Albert i Paradís. O la discussió agra sobre la seva llengua literària, de si correspon o no a la realitat, de si és un invent de l'autora. En consultar el diccionari Alcover Moll o el Coromines, la discussió s'acaba a favor de l'autora i els seus originalíssims registres expressius.

L
L'obra de Víctor Català no és estantissa i no es tanca sobre ella mateixa, sinó que es desplega i evoluciona

Libres

Una autora clàssica catalana moderna

Víctor Català té un clar valor universal

Aquesta és tota la ferralla rovellada que hem de treure del mig del camí per accedir a peu pla a l'esplèndida obra de Víctor Català.

Jubileu i *Vida molta* representen alhora el punt final i el cim de l'obra narrativa breu de Víctor Català. És realment impressionant observar com als dos reculls finals aquesta dona líquida d'un cop el mite de la literatura com a feu gairebé exclusiu dels joves. Als 79 o 80 anys, la ja veterana autora estava en plena forma per descobrir territoris nous.

Jubileu deriva en el seu títol de la celebració dels 50 anys de carrera activa de l'autora, el mig segle entre el seu primer llibre, el poemari *Els mesos*, de l'any 1901, i el recull de narracions, que seria el darrer. També, subtilment, el títol ens remet a altres matisos com ara la clemència o la retirada de la vida pública. I *Vida molta* té un ventall ric de significats: la vida reduïda a mínims, la vida estudiada a fons, la vida desgastada...

Els dos llibres contenen un aparador perfecte dels paràmetres de l'art contístic de Català, que dibuixa un arc que va des

“Tots portem a dins el salvatge nat”, escriu

del relat breu fins a la *nouvelle* o novel·la curta, passant per les narracions d'extensió mitjana. La nostra autora explora totes les possibilitats artístiques del món de la narrativa breu, evidentment en defensa d'aquest subgènere de la prosa de ficció, tantes vegades menyspreat davant de la preeminència de la novel·la.

En aquest sentit, podríem dir, sense gaire por d'equivocar-nos, que els contes de Víctor Català són, a la manera d'Alice Munro, novel·les en potència i no pas novel·les *manqué*, tal com s'ha insinuat més d'una vegada. L'ambició conceptual, la subtileza artística i la concentració textual s'alien de tal manera que els relats sempre diuen més del que diuen i sempre malden per anar més enllà de les limitacions naturals de les diferents modalitats de la narrativa breu.

Víctor Català, per molt que deixi oberta la porta del futur, sabia perfectament que *Jubileu* i *Vida molta* constituïrien la seva darrera aparició davant del seu fidel i enfermós lector. Per aquest motiu va extreure el seu art narratiu per deixar meridianament clares dues coses: les nocions bàsiques de la seva teoria del conte i el registre temàtic de les grans idees universals de què volia tractar. Aquí hem de recordar que, a causa del curtíssim període de com-

Una Caterina Albert adolescent (a l'altra pàgina), el 1882. En aquesta pàgina, l'escriptora passejant pel camp, cap al 1940
CLUB EDITOR

posició dels relats, pràcticament podem veure els dos llibres com una sola obra en dos temps. Com a exemple, podem citar el cas que els dos reculls desemboquen en un pal de paller, una novel·la breu –*L'aleixeta* a *Jubileu* i *Lenín* a *Vida molta*– que funciona per articular el conjunt respectivament.

La teoria del conte de Català

Al primer conte de *Jubileu* l'autora baixa al detall i comença a perfilar els diversos aspectes de la seva teoria del conte. En una conversa el coprotagonista diu: “Per a judicar amb equitat cal situar-se, comprendre...” En aquestes nou paraules hi ha resumida la poètica de la nostra autora, el mètode d'enfocament del seu treball general com a escriptora. Al conte *Cocktail*, a *Jubileu*, Català resumeix la seva visió de la condició humana en una intervenció llarga que comença: “Tots portem a dins el salvatge nat, la bèstia primària, el motor real i positiu del qual és l'instint, font de tots els egoïsmes...” Certament, és un pasatge digne de la ploma del Joseph Conrad d'*El cor de les tenebres*. La visió de la con-

dició humana continua a *Històries de Vila-plana*, de *Vida molta*, i els dos comentaris s'entrellacen per formar el marc teòric general dins el qual es mouen la totalitat del 23 contes. La desconfiança general de Català davant de grans construccions intel·lectuals intel·lectualitzants es percep als tres mots finals del conte *Paraules*: “Paraules, paraules, paraules...” Aquesta asseveració funciona per entendre el severíssim control sobre la llengua que s'autoexigeix la nostra autora.

L'extensió del registre temàtic de *Jubileu* i *Vida molta* és senzillament insòlita. La vida, la mort, la pèrdua, el sofriment, la llibertat, la dependència, l'alteritat, el poder, la violència, la guerra, la venjança, la indefensió, la veritat, la vanitat, l'egoïsmes, la passió, la corrupció, la manipulació, la possessivitat... L'ambició temàtica i intel·lectual de Català arriba ben lluny en la seva dèria d'inclusivitat.

Ras i curt: una geni de la literatura catalana moderna i una clàssica moderna de primera magnitud de la literatura universal. *